

er da enig med flere av de andre som har hatt ordet, i at det er liten grunn til på det nåværende tidspunkt å ta noen alminnelig politisk debatt på grunnlag av regjeringserklæringen. Det er så mye mindre grunn til det som en på nyåret får en trontaledebatt der en på grunnlag av neste års trontale vil få rik anledning til et bredt og alminnelig politisk ordskifte. Jeg kan derfor begrense meg til på vegne av Det norske Arbeiderpartis stortingsgruppe å si statsminister Torp at vår gruppe møter ham og hans regjering med full tillit og med ønsket om det beste samarbeid. Som ny formann for Det norske Arbeiderpartis gruppe, vil jeg også gjerne få gi uttrykk for ønsket om saklig samarbeid med de andre grupper i Stortinget.

Statsminister Torp: Etter den redegjørelse som tidligere statsminister Einar Gerhardsen nettopp har gitt Stortinget om statsminister-skiftet, kan jeg innskrenke meg til noen supplerende bemerkninger om dette. Da statsministeren hadde reist spørsmålet om å bli avløst, drøftet vi selvfølgelig også de virkninger dette kunne tenkes å føre med seg. Under det parlamentariske system som vi følger, må et slikt skifte av regjeringssjef nødvendigvis forelegges for organer hvor det deltar mange mennesker. Det kan ikke unngås at pressen på et forholdsvis tidlig tidspunkt skaffer seg kjennskap til saken og søker å finne forklaringer. På grunn av det internasjonale samarbeid som Norge er med i, sto det som særlig betenkelig om det skulle bli sendt meldinger til utlandet med kommentarer uten kjennskap til det virkelige forhold. Jeg var derfor enig med statsministeren i at så snart han hadde forelagt Hans Majestet Kongen sin anmodning om å tre tilbake som Regjeringens sjef, og hadde anbefalt meg som sin etterfølger, måtte det sendes ut en melding til offentligheten om saken. Det måtte gis opplysninger om grunnen til at statsministeren ønsket avløsning, og det måtte gis melding om at skiftet av statsminister ikke ville føre med seg noen endring i Regjeringens politikk. Jeg er enig med hr. Einar Gerhardsen i at det f o r m e l t sett hadde vært mest korrekt å vente til jeg hadde fått oppdraget fra Hans Majestet Kongen, før jeg ga offentlig uttrykk for den politiske kurs som jeg aktet å følge når jeg ble statsminister. Men alle vil sikkert innse at r e e l t kunne dette ha ført med seg misforståelser, usikkerhet og kanskje skadevirkninger for landet. Som hr. Einar Gerhardsen sa, var det bare jeg selv som kunne avgi en slik erklæring, det kunne ikke overlates til andre. For meg står det derfor slik, at det ikke var noen feil, men tvert imot en plikt å gi offent-

ligheten full beskjed straks saken var avgjort i realiteten. Og det var den da statsminister Gerhardsen hadde vært hos Hans Majestet Kongen. I de offentlige uttalelser som ble gitt samme kveld, synes jeg også — etter at jeg har sett på dem senere — at de riktige forhold kom tydelig fram.

Jeg så det som meget ønskelig om samtlige departementssjefer kunne fortsette i Regjeringen som før. Det ga jeg også uttrykk for. Slik som Regjeringen var sammensatt, mener jeg at det var en meget god regjering, hvor det var samlet en betydelig erfaring og innsikt. Men jeg ønsket også å unngå endringer for på den måten å gi det sterkest mulige uttrykk for at Regjeringen kom til å fortsette sin tidligere politikk. Jeg visste at en del av statsrådene ønsket å trekke seg tilbake av tilsvarende grunner som statsminister Gerhardsen hadde, eller ut fra helsemessige hensyn, men jeg håpet det kunne utstå i noen tid. I den første offentlige melding ga jeg derfor uttrykk for at jeg ville henstille til samtlige departementssjefer å fortsette, og at spørsmålet om ytterligere endringer i Regjeringen ville bli tatt opp senere. Fire av statsrådene, sjefene for Finansdepartementet, Fiskeridepartementet, Forsvarsdepartementet og Landbruksdepartementet, fant allikevel at de måtte be om å få avløsning. De hadde alle meget sterke grunner for dette, så sterke at det hverken ville være mulig eller rimelig å få dem til å avstå fra å få sitt ønske imøtekommet. Overfor en av dem måtte jeg allikevel gjøre de sterkest mulige henstillinger om å fortsette i noen tid av hensyn til landets interesser. Det gjaldt forsvarsminister Hauge, som i lengre tid hadde stått midt oppe i overmåte omfattende og kompliserte forhandlinger med de andre atlantehavslanene om vårt forsvarsberedskap, og de skulle fortsette videre. Statsråd Hauge lovet da også å ville fortsette inntil Stortinget kommer sammen igjen over nyttår. Jeg vil gjerne nytte anledningen til å gi statsråd Hauge honnør for at han imøtekom min anmodning. Jeg vet hva statsråd Hauge har gjort for det norske forsvar, og jeg vet også hvor vanskelig det er å finne en ny forsvarsminister som utad og innad fyller de store krav som det i dag stilles til sjefen for landets forsvarsberedskap. Jeg har imidlertid måttet godta statsråd Huges anmodning om å få tre tilbake. Spørsmålet om en ny forsvarsminister vil bli avgjort når Stortinget kommer sammen over nyttår.

I likhet med hva andre talere har gitt uttrykk for, hadde heller ikke jeg trodd at det skulle være nødvendig for meg å gi noen ytterligere redegjøring ut over det Regjerin-

gens erklæring inneholder. Stortinget kjenner Regjeringens politikk, og det kjenner også mitt syn på de vesentligste politiske spørsmål fra før. Imidlertid finner jeg å burde si et par ord om et bestemt punkt i erklæringen.

I erklæringen sa Regjeringen den vil «fullføre arbeidet med å styrke vårt forsvar som ledd i fellesforsvaret og legge fram forslag om det for Stortinget på grunnlag av grundige overveielser her hjemme og innenfor Atlanterhavspaktens organer».

Dette innebærer at Regjeringen vil legge fram for Stortinget forslag om utvidelse av det forsvarsprogram som den tidligere regjering la fram i vår, og som Stortinget ga sin tilslutning til i juni i år. I uttrykket «fullføre» ligger det at den nye regjering vil gjøre ferdig det opplegg som regjeringen Gerhardsen hadde påbegynt og brakt et godt stykke framover. Det blir tale om en utvidelse av forsvarsprogrammet både i omfang og i tid. Regjeringen vil legge fram for Stortinget forslag om et forsvarsprogram for tiden fram til 1954. Det er dessverre ikke mulig for meg i dette møte å gi noen nærmere redegjøring for dette forsvarsprogrammet. Jeg ville gjerne ha gjort det, men utviklingen er ikke kommet så langt at jeg kan gjøre det.

Regjeringen kan ikke legge fram proposisjonen om forsvarsprogrammet før A-paktens råd har behandlet 12-mannskomiteens arbeid. Det vil si at den norske regjeringens proposisjon ikke kan foreligge før i februar neste år. I proposisjonen vil Regjeringen redegjøre for den internasjonale bakgrunnen, stille opp en vurdering av Norges økonomiske evne og trekke opp hovedlinjene for forsvarsprogrammet. Det er imidlertid nokså lenge til februar neste år når det gjelder en sak som denne. Så sant det i det hele tatt er mulig, vil derfor statsråd Brofoss og statsråd Hauge gi en foreløpig redegjøring i Stortinget før det går fra hverandre nå. Det vil antagelig bli i midten av siste uke Stortinget sitter sammen. Regjeringen har et sterkt ønske om å legge fram de opplysninger som det er mulig å legge fram så tidlig som mulig. Jeg har derfor bedt Stortingets president om å avsette tid for en slik redegjøring.

Men nettopp fordi Regjeringen ikke kan legge fram det hele forsvarsprogram før i februar, har det vært nødvendig å be Stortinget gi Forsvarsdepartementet visse fullmakter allerede nå. Det skjer for å gjøre det mulig for departementet å sette i verk visse tiltak som det under alle omstendigheter vil være nødvendig å gjøre, og som det sannsynligvis hersker enighet om. Skal Forsvarsdepartementet vente med å sette i verk tiltakene til den endelige behandling er ferdig, vil ar-

beidsoppgavene hope seg opp, og hele gjennomføringen av programmet bli forsinket. Forsvarsdepartementet trenger særlige fullmakter til å gå noe ut over rammen for det någjeldende beredskapsprogram når det gjelder å plasere bestillinger på materiell, når det gjelder bygge- og anleggsarbeider. Regjeringen har derfor i går fremsatt en proposisjon for Stortinget der den ber om bemyndigelse til å overskride bevilgningen til forsvaret for inneværende budsjettår med 120 millioner kroner. Forslaget går ut på at Forsvarsdepartementet skal kunne plasere tilleggsordre på materiell på inntil 60 millioner kroner uten opphold. Pengene vil i det alt vesentlige bli brukt til produksjon i Norge av uniformer, intendanturutstyr og sambandsmateriell. Den norske industri som produserer disse varer, kan uten vanskelighet påta seg oppgaven. Forslaget går videre ut på at Forsvarsdepartementet skal kunne sette i verk bygge- og anleggsarbeider ut over rammen for det nå gjeldende beredskapsprogram. Regjeringen ber om at Forsvarsdepartementet skal kunne sette i verk bygge- og anleggsarbeider både i Nord-Norge og i Sør-Norge. Det vil medføre utbetalinger i inneværende termin med inntil 50 millioner kroner. Samtidig ber Regjeringen om fullmakt til å påbegynne byggingen av 200—250 boliger for forsvarets personell. Dette er en liten del av det boligprogram som Regjeringen mener vil være nødvendig for å skaffe forsvarets folk rimelige vilkår og legge grunnlaget for en bedre rekruttering til forsvaret.

Det ville ha vært gunstig om jeg hadde kunnet gi Stortinget og folket beskjed om den størrelse Regjeringen mener at våre forsvarsutgifter må ha i tiden fremover. Med korte mellomrom sender utenlandske pressebyråer ut meldinger som er mer eller mindre gjetninger og mer eller mindre uriktige.

Jeg vil her i Stortinget understreke — og også gjerne overfor det norske folk — at Stortinget kan være forvisset om at Regjeringen vil søke å nå fram til et resultat som er rimelig og forsvarlig, sett i forhold til situasjonens store alvor og Norges økonomiske evne. Regjeringen vil i denne sak som tidligere, alltid se det som en nødvendighet å handle i forståelse med Stortinget og Stortingets organer.

I et par av de tidligere innlegg er det reist spørsmål som jeg vil si et par ord om. Når det heter i Regjeringens erklæring at en vil følge de retningslinjer som den tidligere regjering har trukket opp, omfatter ikke dette bare de spørsmål som er uttrykt i program, trontale eller på annen måte. Det gjelder også de tilsagn som den tidligere statsminister

Einar Gerhardsen har gitt på Regjeringens vegne. Til hr. Utheim vil jeg derfor si at jeg føler meg bundet av de tilsagn som statsminister Gerhardsen i sin tid ga til de spørsmål hr. Utheim stilte. Men jeg vil gjerne legge til at hvis jeg etter hvert skulle komme til andre resultater, vil jeg meddele dette her i Stortinget og få dem drøftet der.

Når det gjelder valgordningen, er det riktig at jeg som stortingsmann har sittet med i et spesielt utvalg som hadde en meget begrenset oppgave i og for seg. Den begrensede oppgave vi fikk, var den at vi skulle tre sammen, representanter fra samtlige partier, for å undersøke om det var mulig å finne et politisk grunnlag som kunne samle de forskjellige synsmåtene som gjør seg gjeldende i denne forbindelse. Vi har hatt en rekke møter. Vi har også gått igjennom det materiale som foreligger, uten at vi har nådd fram til resultater. Når jeg nå er trådt inn i Regjeringen, er det naturlig at jeg for mitt vedkommende skal avslutte arbeidet i komiteen. Det ligger jo, som hr. Einar Gerhardsen sa, i Stortingets hånd, og mitt arbeid i komiteen må derfor anses avsluttet. Men jeg vil selvfølgelig holde et nytt møte, summere opp de resultater som vi har nådd fram til, og på en formelt korrekt måte meddele utenrikskomiteen dette resultat, slik at saken da på ny kommer over i den samlede komite, som får behandle den videre ut fra det syn som den mener er riktig.

Jeg vil gjerne ha sagt til hr. Utheim at jeg — som han refererte — tidligere har uttalt at Det norske Arbeiderparti står ved sitt program. Det gjør vi også nå. Jeg vil gjerne legge til — jeg tror jeg gjorde det også dengang — at Det norske Arbeiderparti står også ved sitt program i denne sak. Men jeg sier: Det norske Arbeiderpartis program og ingen andres.

Når det gjelder de spørsmål som hr. Utheim var inne på, vil jo de etter hvert bli lagt fram i Stortinget, — det gjelder spørsmålet om vår indre økonomiske politikk, det gjelder en rekke andre spørsmål. Jeg skulle derfor tro at vi ved denne anledning ikke behøver å gå inn i noen dypere debatt om dem.

Hr. Bondevik reiste et spørsmål — jeg var ikke oppmerksom på hvilket uttrykk han brukte, om han sa «den nordiske riksdag», men det var den han tenkte på. Jeg vil bare meddele at jeg har sittet med i en komite, som etter det oppdrag vi fikk i sommer på det nordiske interparlamentariske forbunds møte i Stockholm, har utredet spørsmålet om en slik permanent fast komite for et samarbeid landene i Norden imellom. Det foreligger en innstilling som skal behandles på mandag, det er ikke tatt standpunkt til den. Når møtet

har behandlet denne sak mandag, vil den gå tilbake til de respektive land, vil bli forelagt de grupper som står tilsluttet unionen, for så senere å bli behandlet av Stortinget. Stortinget vil da — på det tidspunkt — få full anledning til å drøfte saken, ta det standpunkt som det finner nødvendig, både med hensyn til de konstitusjonelle sider og andre som kan melde seg i denne forbindelse. Derfor tror jeg både hr. Bondevik og også pressen venter med å kommentere denne sak inntil den endelige innstilling foreligger. Da har man først materialet og grunnlaget til å ta opp en slik debatt.

Kjøs: Det som i regjeringen Torps erklæring er sagt om vår beredskapspolitikk, følger helt de linjer vi hittil har arbeidet etter, og som har hatt tilslutning fra alle partier i Stortinget. At statsministeren har presisert enda en gang at Norges tilslutning til A-pakten utelukkende har til formål å tjene forsvaret av Norge og de øvrige medlemsland og tryggingen av frihet og folkestyre, kan jeg bare ytterligere understreke. Med hensyn til disse meget viktige punkter i erklæringen er det derfor ikke noe å legge til og heller ikke noe å trekke fra.

Men i tilslutning til erklæringen vil jeg ganske kort nevne enkelte ting som jeg har ansett det nødvendig å gjøre i den aktuelle situasjon vi befinner oss. Etter de uttalelser som statsminister Torp nettopp er fremkommet med i debatten her, er enkelte av disse spørsmål blitt klarlagt. Således har statsministeren opplyst at vi kan vente en redegjørelse i Stortinget om de forhandlinger som har vært ført i Paris og i Roma med Apaktens organer, om den videre utbygging av vårt beredskapsprogram. Jeg tror det er helt nødvendig dette blir gjort, av hensyn til de mange rykter og forlydender som har gått, så vel i pressen som innen almenheten. Videre har man også måttet forutse at det blir nødvendig for Regjeringen å legge fram et foreløpig sterkt begrenset program, sterkt begrenset så vel med hensyn til arbeidsoppgaver som med hensyn til tid, før Stortinget går fra hverandre, for å ha de nødvendige fullmakter til å sette i gang arbeidet med den videre og økte utbygging av vårt beredskap. Jeg skal ikke gå inn på det som statsministeren opplyste, om hva dette begrensede program og denne fullmakt inneholder. Det vil det bli anledning til senere. Men jeg vil i denne forbindelse bare be om at de redegjørelser som vil bli gitt her i Stortinget, om de forhandlinger som har vært ført om disse spørsmål, kommer før behandlingen av saken her, slik at så vel komiteen som sitter med saken, som Stortinget som skal ta avgjørelsen, har en bakgrunn å gjøre dette på.